

ANCA MUNTEANU

Copyright © 2018 Anca Munteanu

Copyright © 2018 EDITURA FOR YOU

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin Editurii For You.
Reproducerea integrală sau parțială, sub orice formă, a textului din această carte
este posibilă numai cu acordul prealabil al Editurii For You.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MUNTEANU, ANCA

Psihologia transpersonală : peregrinaj dincolo de văl /

Anca Munteanu. - București : For You, 2018 - vol.

ISBN 978-606-639-264-8

Vol. 1. - 2018. - Conține bibliografie. - ISBN 978-606-639-265-5

159.9

Redactare: Ana-Maria Datcu

DTP: Stelian Bigan

Design copertă: Stelian Bigan

Ilustrație copertă: *Strâmta poartă*, de Silviu Orăvitzan

Tel./fax: 021/665.62.23

Mobil: 0724.212.695; 0724.212.691

E-mail: comenzi@editura-foryou.ro

Website: www.editura-foryou.ro

Facebook: www.facebook.com/Editura-For-You

Instagram: https://instagram.com/edituraforyou/

Twitter: https://twitter.com/EdituraForYou

Printed in Romania

ISBN general: 978-606-639-264-8

ISBN Volumul I: 978-606-639-265-5

Psihologie transpersonală

Peregrinaj dincolo de văl

Volumul I

EDITURA FOR YOU
București

(2014), *Pleading for the great alliance between science and spirituality* (2015), *Psihologia Transpersonală în mișcare: proiecte, intervenții, rezultate* (2016), *Psihologia Transpersonală, o știință pentru timpul nostru* (2017), *Spiritualizarea omului contemporan, un imperativ al Psihologiei Transpersonale* (2018)

- Cursuri predate (selectiv): Psihologia vârstelor, Fundamentele psihanalizei, Psihologie transpersonală, Psihologia creațivității, Tanatopsihologie, Pedagogie etc.

- Formări de lungă durată:

- Stagiul de formare în Psihoterapie experiențială de grup (1999–2005), realizat de către Societatea de Psihoterapie Experiențială Română (SPER), București
- Stagiul de formare în Psihologie și Psihoterapie transpersonală (2002–2005), la Institutul de Psihologie Transpersonală din Paris, organizat sub egida Asociației Franceze de Transpersonal (AFT)
- Alte stagii de formare în Psihologie și Psihoterapii Transpersonale (după 2005, în țară și străinătate)

- Psiholog principal autonom în Psihologie educațională, consiliere școlară și vocațională, atestat de Colegiul Psihologilor din România (2006)

- Formatoare în Psihoterapii Transpersonale, acreditat de Colegiul Psihologilor din România (2012)

- Inițiatorea Zilelor Psihologiei Timișorene (din 1992), sub genericul cărora a organizat 11 manifestări științifice naționale de prestigiu

- Organizatoarea, sub egida Asociației Europene de Psihologie Transpersonală (ETPA), a unui număr de 12 conferințe internaționale de profil, în diverse locații din România și străinătate

- Fondatoare și mentoră a grupului creativ Atlantis, din 1995

- Inițiatorea ciclului de conferințe *Insomniile cunoașterii*, din 1995

- Membru în Consiliul Director al Asociației Psihologilor din România (2006–2012)

- Membru în Consiliul Director al Colegiului Psihologilor din România (2004–2012)

- Membru fondator și vicepreședinte Asociației Române de Psihologie Transpersonală și președintele filialei din Timișoara

- Membru fondator și președintele filialei din Timișoara a Societății de Psihoterapie Experiențială Română

- Membru în Asociația Europeană de Psihologia Sănătății

- Membru în Consiliul executiv al Fundației Internaționale Stefan Lupașcu pentru Știință și Cultură

- Membru fondator al Asociației Naționale a Femeilor cu Diplomă Universitară (filiala din Timișoara)

Cuprins

Cuvânt de întâmpinare și însoțire	7
I. Psihologia transpersonală – aspirație spre completitudine.....	13
A. Preambul	13
B. Profil identitar al psihologiei transpersonale	16
C. Excurs istoric	28
D. Schiță biografică a mișcării transpersonale	32
E. Câteva concluzii	40
F. Bibliografie	43
II. Conștiința – sursa, apogeul și telul creației.....	47
A. Repere introductive	47
B. Despre schismele științifice ale secolului XX	49
C. Portretizarea conștiinței	56
D. Câteva contribuții la o nouă cartografiere a conștiinței	66
E. Starea de veghe – cea mai ușoară stare a conștiinței	81
F. Stările modificate ale conștiinței	81
G. În loc de încheiere	109
H. Bibliografie	110
III. A patra stare de conștiință – inima psihologiei transpersonale.....	116
A. Preliminarii	116
B. Schiță pentru identitatea celei de a patra stări de conștiință	118
C. Stările transpersonale pe traseul vieții	124
D. Modalități de apariție a stării transpersonale	128
E. Dovezi în favoarea existenței stării transpersonale	157
F. Tipologia experiențelor de conștiință extinsă în versiunea lui S. Grof	163

G. Rolul experimentării unei stări transpersonale.....	173
H. Reflectii finale	178
I. Bibliografie	179
IV. Cateva metode de acces la starea transpersonală	185
IV.1. Meditația, calea devenirii intru Ființă	185
A. Prolog	185
B. Repere in circumscrierea meditației.....	187
C. Tehnici de meditație	195
D. Cercetarea științifică a meditației	196
E. Efectele pluridimensionale ale meditației	201
F. Epilog	209
G. Bibliografie	210
IV.2. Despre lumina străjuitoare a rugăciunii	214
A. Coordonate pregătitoare și scurt istoric	214
B. Portret identitar al rugăciunii	215
C. Efectele multivalente ale rugăciunii	222
D. Rugăciunea in vizorul științei	228
E. Inferențe de final	234
F. Bibliografie	236
IV.3. Respirația holotropică, provocare spre noi orizonturi	240
A. Introducere	240
B. Terapia psihedelică, preambulul respirației holotropice	241
C. Fizionomia respirației holotropice	243
D. Descendenții psihoterapeutici ai respirației holotropice	255
E. Încheiere	260
F. Bibliografie	261
IV.4. Pauza simțurilor prin Samadhi Tanc	263
A. Retrospectivă istorică	263
B. Samadhi Tanc, identitate și rol	264
C. Bibliografie	268
V. Teme ancoră in psihologia transpersonală	270
V.1. Sincronicitatea, portalul enigmatic dintre lumi	270
A. Considerații generale	270
B. Periplu istoric	273
C. Conceptul de sincronicitate, tipologie, caracteristici	278
D. Sincronicitatea prin exemple	285
E. Valoarea sincronicității	291

F. Posibile concluzii	293
G. Bibliografie	293
V.2. Urgențele spirituale sau despre chemarea imperioasă a sacrului	295
A. Cadru premergător	295
B. Profilul urgențelor spirituale	298
C. Tipologia urgențelor spirituale	304
D. Abordarea terapeutică a urgențelor spirituale	337
E. În loc de final	340
F. Bibliografie	340
V.3. Experiențele de moarte iminentă (EMI), incursiuni fugare pe Celălalt Tărâm	345
A. Jaloane introductive	345
B. Experiențele de moarte iminentă, fișă identitară	352
C. Profilul experiențelor din pragul morții la vîrstă infantilă	358
D. Experiențele în proximitatea morții la orbi	362
E. Cauzele posibile ale experiențelor de la frontieră morții	363
F. Efectele multiple ale experiențelor din apropierea morții	369
G. Experiențele la hotarul morții în preocupările noastre de teren	375
H. Un posibil epilog	377
I. Bibliografie	378
VI. În căutarea Fiindului Suprem	382
A. Repere istorice	382
B. Ateismul intre teribilism și opacitate	385
C. Periplu în profunzimi	390
D. Cai de abordare a Instanței Supreme	401
E. Argumente ale existenței lui Dumnezeu	406
F. La un capăt de drum	425
G. Bibliografie	426
Mulțumiri	429
Din cuprinsul volumului II	430
Despre autoare	431

- Am ales monumentala creație *Strâmta poartă*, realizată de maestrul luminii Silviu Orăvitzan, să ilustreze coperta acestei lucrări pentru că este o realizare de gală, care metabolizează în cel mai expresiv mod deopotrivă fascinația și dorul față de Dincolo, de transpersonal (tezaurizat în scrinul lăuntric al oricărui om), dar și accesibilitatea grea, aspră în imperiul spiritualității.

După acest intermezzo suficient de amplu, dar indispensabil, doresc să rostesc câteva gânduri finale.

De peste două decenii mă străduiesc să promovez culorile psihologiei transpersonale, încrucișând, după ce am vizitat câteva sorturi de psihologii, cred că această orientare nu numai că reprezintă un portal către o nouă concepție despre om și lume, ci rezonează cel mai mult cu ceea ce sunt astăzi, în fibra mea profundă. Iar cartea de față reprezintă un periplu printre problemele-cheie ale condiției umane, din perspectivă transpersonală, probleme care de fapt sunt ale noastre, ale tuturor. Și fiindcă nu am suferit niciodată de complexul lui Icar, adică de autosuficiență, îmi asum toate neajunsurile, stângăcile și suspensiile acestui text. Vă asigur, însă, că am scris cartea de față cu o dăruire fără rest, dar și cu multe sacrificii, pe care nu le regret, deoarece cred că aici și acum mă povestesc pe mine însămi cu tot ceea ce sunt.

Mărturisesc că această lucrare m-a lecuit de cecitate epistemică și că mi-a fost sărbătoare. Nu ascund și faptul că procesul în sine a fost și modul meu de a nu mă pipernici, împotriva anilor care fug.

Chiar dacă, pe traseul celor peste douăzeci de ani, de când mă pasionează acest domeniu, am avut parte și de multe persiflări, ironii și atacuri, mai mult sau mai puțin cavaleresci, care pe moment mi-au ciufuit Ego-ul, știu că a meritat. A meritat pentru că spiritualizarea omului contemporan și, implicit, recuperarea valorilor umane autentice reprezintă o urgență de prim rang.

Știu, de asemenea, că este posibil să-mi pun în cap atât mapamondul științific, cât și cel religios, dar ce mai contează, din moment ce mesajul meu pleacă în larg, și anume acela că psihospiritualitatea este alianța care vindecă și care va dăinui!

Iar pentru mine important este că toate răspunsurile pe care le-am găsit nu mi-au suspendat întrebările, dimpotrivă, mi-au regenerat toate mirările lumii.

I

Psihologia transpersonală – aspirație spre completitudine

„Adevărul nu triumfă niciodată,
dar adversarii săi termină prin a muri.“

MAX PLANCK

A. Preambul

Răspunsul la întrebarea „Încotro se îndreaptă psihologia?“, întrebare ce îi frisonează tot mai insistent pe slujitorii ei, reclamă un succint recurs la geneza acestei discipline, care, după secolele ei de preistorie empirică și filosofică, a pășit pe drumul scientizării sale, la mijlocul secolului al XIX-lea. A fost sfidat, astfel, prognosticul sumbru, crud și malitios al lui Kant (1994), care nu-i acorda nicio șansă psihologiei în aspirația ei legitimă de a deveni o știință onorabilă.

Deși procesul scientizării acestei discipline a demarat acum peste 150 de ani, destinul psihologiei, ca și al oricărei științe care se respectă, pledează pentru valoarea interrogației permanente. De altfel, însuși Jung (*apud* A. Pleșu, 1994, p. 79) definea știința ca „arta de a făuri iluzii adecvate“, ceea ce evocă relativismul și, implicit, o anume versatilitate a cunoașterii umane, în general, care nu reușește decât să atingă suprafața misterului. Desigur, această aserțiune devine și mai evidentă în cazul psihologiei, având în vedere caracterul atât de complex, de nefabil și de subtil al obiectului ei de studiu, ceea ce reclamă înțelepciunea de a nu ne lăsa confisați de forța tradiției științifice, oricât ar fi de influență și confortabilă, ci de a manifesta deschidere față de noile orientări care apar, chiar dacă ele distonează șocant față de tiparele clasice.

Pe scurt, să ne asumăm mereu insomnia, curajul și truda resemnificărilor epistemice.

Istoria științifică a psihologiei este la fel de contorsionată ca și preistoria ei, căci ea mustește de prejudecăți, excese și deziluzii.

Să inventariem câteva.

În consens cu modelul practicat de rudele sale mai mari, științele naturii, psihologia a trecut la promovarea asiduă a experimentului și a statisticii dintr-un lăudabil efort de igienizare și fortificare metodologică. Din păcate, însă, treptat, ea a glisat într-un lamentabil și păgubitor fetișism, ca urmare, aşa cum observă V. Pavelcu (1972), ea a canonizat aceste instrumente; mijloacele au devenit scopuri, iar omul concret a fost feliat, atomizat, neantizat.

Se preferă psihologia „*in vitro*”, epurată cât mai mult de subiectivitate, adică tocmai de ceea ce constituie însăși amprenta distinctivă a obiectului său de studiu. A înmugurit și speranța că prin experiment se poate înlătura subiectivitatea, dar a fost o nouă capcană, căci nu putem experimenta dispărând din peisaj.

La rândul său, un alt savant ieșean de notorietate, P. Botezatu (1971), a lansat antinomia exactității, conform căreia *precizia termenilor impune idealizarea obiectelor*. De aceea, experimentul și aparatul statistic, această autentică „poliție” a observației și experimentului, cum îl califica A. Ombredane (*apud* V. Pavelcu, 1972, p. 96), în posida incontestabilelor beneficii cu care se acompaniază, este un instrument deloc infailibil, deoarece schematizează, suprimând nuanțele, fibra vie a fenomenelor și consolându-se doar cu niște cochilii inanimate și lipsite de conținut.

Și poate că unii psihologi contemporani reeditează ipostaza celebrului personaj al lui A. Maurois, din romanul *Drămuitorul de suflete*, care, pentru a măsura greutatea psihicului uman, se străduia să captureze într-un balon ultima respirație a muribunzilor. Altfel spus, această strădanie obsesivă a psihologiei academice actuale de a transforma în vizibil, în obiectiv ceea ce este funciar invizibil și subiectiv este anacronică și hilară.

Din acest punct de vedere, Basarab Nicolescu (1987, p. 97) avea perfectă dreptate când observa că „orice teorie fondată exclusiv pe vizibil echivalează cu malignizarea corpului Realității”.

Eșuând adeseori într-un tehnicism arid, psihologia actuală nu mai poate reda freamătuil viu și polifonic al vieții, iar problemele fundamentale de largă irizație metafizică ale ființei umane (sensul vieții și al morții, problema fericirii etc.) nu intră din păcate în sfera ei de preocupări.

Statutul psihologiei a fost periclitat și de toate încercările de braconaj venite din partea unor discipline precum fizica, fiziolgia, psihiatria și, mai recent, informatica. Imixtiunea acesteia din urmă a adus în trusoul ei lingvistic o serie de termeni (geoni, neuronimi, rețele semantice, amorsaj etc.), termeni care reclamă, aşa cum

observă M. Miclea (1998), rularea unei formări speciale în domeniu și care, după opinia noastră, sună parcă strident și distonant într-un asemenea context.

Sumarizând, psihologia contemporană traversează un autentic *Big Bang disciplinar* deoarece ea a explodat astăzi într-o multitudine fasciculată de școli și orientări, care își dispută întâietatea într-un război mai mult sau mai puțin acerb și stăruitor. Dar această „sinistră pluralitate” (Spearman, 1937, *apud* V. Pavelcu, 1972) tezaurizează și reversul medaliei, întrucât sugerează că este vorba despre un domeniu dinamic, în perpetuă căutare și reconfigurare.

Genialul gânditor american Ken Wilber (1996), supranumit „Einstein al conștiinței” datorită monumentalei sale sinteze în cunoașterea umană, lansează termenul de „pluralism epistemologic”, ca o condiție pentru aclimatizarea noii paradigmă. El vorbește despre trei ochi ai cunoașterii: sensibil/carnal (*sensibilia*), spirit/rațiune (*intelligibilia*), spirit/contemplare (*transcendelia*). Rezultă, în opinia sa, trei domenii principale în cunoaștere, fiecare uzitând de propriile sale criterii de validitate. Este vorba despre știință, psihologie/filosofie și misticism. Conform lui Wilber (1996), oricare dintre aceste domenii trebuie să le respecte pe celelalte două și, mai ales, să nu le uzurpe teritoriul.

Focalizându-ne din nou atenția asupra psihologiei, observăm că același M. Miclea (1998), avocat sagace și fervent al psihologiei cognitive, cel care poate da seamă în deplină legitimitate de gloriile și eșecurile experimentalismului și matematizării din psihologie, într-un moment de grătie inspiratoare a pledat cu aplomb și persuasiune pentru multiplicarea căii, adică pentru șansa politropiei în psihologie. Acest obiectiv fertil incumbă, conform profesorului clujean, trei direcții:

- Diversificarea spectrului tematic (cu acceptarea subiectelor „rău famate” sau prea ambiguie și problematice pentru tradiția academică, dar sugestive pentru condiția umană).
- Promovarea unui ecumenism metodologic, de unde rezultă că experimentul și statistica nu sunt singurele metode acceptabile, iar cel care apelează și la alte metode nu trebuie suspectat de dilettantism și nici de erzie științifică.
- Acceptarea în știință și a unui stil metaforic, astfel încât acolo unde nu poate funcționa rigoarea austera a experimentului sau forța persuasivă a argumentației să poată fi promovate florilegiile baroce și succulente ale limbajului literar.

În rezumat, „dacă nu poți demonstra, trebuie să argumentezi, iar dacă argumentația e insuficientă, să seduci... Politropia înseamnă concomitent diversificarea temelor, chiar cu riscul pierderii în exactitate, ecumenismul metodologic și versatilitatea discursului. Ea este șansa psihologiei secolului următor” (M. Miclea, 1998, p. 268).

Iată o afirmație sibilinică, care ar trebui să devină profesiunea de credință a oricărui psiholog și care legitimează toate eforturile de înnoire care se petrec pe scena cunoașterii.

Forând mai adânc către miezul problemei, ideea care se conturează tot mai energetic este aceea că în psihologie funcționează, în afară de cunoașterea standard (care trebuie să apeleze la exigențele psihometriei și ale statisticii), și o cunoaștere neconvențională (care fructifică beneficiile experiențelor directe, dobândite într-o stare de conștiință extinsă).

De asemenea, aşa cum remarcă G. Braden (2012), știința în general (și, desigur, psihologia nu face excepție) trebuie să se racordeze la noile descoperirile ale ultimelor decenii, altfel se produce o descalificare deplorabilă a ei.

B. Nicolescu (2011, vol. II), adversar împăttimit al gândirii unidimensionale (care se lasă confiscată doar de un singur nivel al realității proteiforme), operează distincția dintre real și realitate: realul semnifică misterul inaccesibil, respectiv ceea ce există în completitudinea ființării, iar realitatea se referă la ceea ce poate fi descirat de om. În opinia renumitului om de știință (2011, vol. II), realitatea implică mai multe niveluri: cel microfizic, cel macrofizic, ciber-spațiu-timpul și cel al supercorzilor (aflat deocamdată doar la nivelul ipotezelor plauzibile). Desigur, între nivelurile realității se instituie un schimb permanent de informație. Dincolo de nivelurile realității există zona sacrului, care nu se supune niciunei raționalizări.

Așa cum am amintit deja, în ultimele decenii pionierii cunoașterii umane au realizat o multitudine de descoperiri care distonează cu modelul pozitivist. În consecință, pentru a progresă, știința actuală trebuie să se răzvătească împotriva tradițiilor epistemice osificate.

Nu este ușor, întrucât „biasul de confirmare“ despre care vorbea P. Wason (1960) este deosebit de activ, de aceea majoritatea semenilor noștri acceptă doar acele nouăți care nu le subminează vechile lor convingeri, recuzând virulent și poate chiar oripilant ideile revoluționare, care implică efortul de a renunța la comoditățile epistemice în care s-au refugiat autosuficient și confortabil.

Iată de ce atitudinea sceptică a omului de științe este cea mai frenatoare pentru progresul științific. Din acest punct de vedere, cuvintele lui F. Nietzsche (*apud* D. Radin, 2011, p. 329) rămân cu adevărat memorabile: „Nu există niciun somnifer sau sedativ mai bun decât scepticismul.“

B. Profil identitar al psihologiei transpersonale

Fără îndoială, omenirea se află la o răscruce de drumuri, iar știința contemporană trebuie să se reconstruiască sub impactul revoluției relativist-cuantice.

Ca urmare, nici psihologia nu mai poate supraviețui în versiunea mecanicistă, de sorginte newtoniano-carteziiană, și va trebui să devină, în mod inexorabil, o știință holistică, o știință a omului integral. Numai în acest fel ea va depăși pericolul de a promova doar o „cunoaștere minoră“ (A. Gavreliuc, 2013).

În contextul acestui deziderat, o perspectivă revoluționară propune psihologia transpersonală, care a germinat în miezul psihologiei umaniste, acum peste cinci decenii, și al cărei obiectiv major este să recupereze dimensiunea spirituală atât de lamentabil amputată în delirul pozitivist. Ea evoluează pe calea anevoieasă a sintezei și a incluziunii, repudiind excluderea atât de mult promovată de către omul carteziian.

Privind lucrurile de la înălțimea ansamblului și retrospectiv, apariția psihologiei transpersonale revendică un șirag de carențe și stângăcii, acumulate de măriile curente anterioare.

Astfel, *behaviorismul* merită reproșul caustic de a se fi oprit doar la explorarea comportamentului, promovând în același timp disprețul olimpian față de tema conștiinței și, respectiv, a utilității introspecției.

Cât privește *psihanaliza*, cu toate contribuțiile sale revoluționare, tendința de a extrapola asupra normalității psihologice adevărurile recolțate în domeniul psihopatologiei constituie o tendință anacronică și evident amendabilă.

În fine, *psihologia umanistă*, deși a realizat un important pas înainte, a ratat reabilitarea dimensiunii spirituale.

Procedând acum la identificarea principalelor minusuri ale psihologiei academice, pe ansamblu, și împărtășind poziția antropologului american M. Harner (1982), se pot folosi etichetele de *etnocentrism* și *cognicentrism (pragmacentrism)*.

Concret, *etnocentrismul* provine din infatuarea epistemică a științei convenționale, de esență materialistă, care se autoproclamă ca depozitarul tuturor adevărurilor existente, caracterizând preocupările spirituale ca fiind puerile și desuete, deoarece ele evocă o gândire primitivă, parazitată de superstiție și incultură.

Cât privește *cognicentrismul (pragmacentrismul)*, acesta provine din faptul că psihologia convențională își intemeiază întregul aparat teoretic și aplicativ doar pe explorarea unidimensională a stării de conștiință standard (adică îndeosebi a stării de veghe), ignorând, ridiculizând sau descifrând tendențios și eronat datele pe care le furnizează stările neobișnuite ale conștiinței.

Interesant de semnalat este și că descoperirile epocale ale științelor de avangardă (fizica relativist-cuantică fiind *primus inter pares*) consonează pe deplin cu psihologia transpersonală, în schimb se află într-o incompatibilitate flagrantă cu paradigma liniară, promovată de știința clasică (inclusiv de psihologia de aceeași factură).

Scepticilor inflexibili, care etichetează cu lejeritate stările neobișnuite ale conștiinței ca fiind simple derapaje patologice, trebuie să li se amintească, în replică, anvergura științifică a unora dintre promotorii fideli ai orientării transpersonale, care s-au înrolat în promovarea acestei cauze pe baza unor studii laborioase asupra fenomenelor ignorate sau persificate de știința oficială.

Și, pentru că tot au obsesia experimentării, exponenții conformiști ai psihologiei academice ar trebui măcar să schițeze o intenție de dialog, acceptând să traverseze ei însăși stări de conștiință extinsă, indiferent la ce metodă apelează.

Rezultă că psihologia transpersonală înglobează și depășește psihologia academică, extinzând cercetarea către zonele nefefrișate de către aceasta din urmă (inclusiv stările extinse ale conștiinței).

Ea este o psihologie integrativă, căci armonizează psihologia clasică și „filosofia perenă“ (A. Huxley, 1945/1989¹), Orientul și Occidentul.

Pe scurt, așa cum afirma Ken Wilber (1997), misiunea crucială a psihologiei transpersonale este ca omul să dobândească „ochiul spiritului“. Iar dezideratul în cauză nu e anacronic și nici deplasat din moment ce voci dintre cele mai autorizate demonstrează mereu mai convingător că spiritualitatea este un atribut funciar al ființei umane și al ordinii universale. Iată de ce psihologia transpersonală se mai numește și „psihologie spirituală“ (sau „a transcendenței“).

Intenția de a recupera dimensiunea spirituală, constitutivă naturii umane, este cu atât mai imperativă cu cât psihologia oficială neagă cu virulență această dimensiune, ceea ce a produs un deranjament axiologic de proporții în societatea umană, cu efecte dramatice pentru însuși destinul omenirii. Desigur, spiritualitatea pe care o promovează psihologia transpersonală este una liberă de orice optică pietrificată, adică de ceea ce este rigid și sclerozat în diversele religii. Altfel spus, este o spiritualitate care se nutrește și se legitimează prin descoperirile științifice revoluționare ale ultimului secol.

Genialul teoretician al psihologiei transpersonale, Ken Wilber, până în anul 1983 (când a virat spre promovarea propriei sale orientări, numită „psihologia integrală“) a deconspirat lacunele pernicioase cauzate de scientism (sau *Flatland*) în cunoașterea umană, creditând valoarea inestimabilă a alianței dintre știință și spiritualitate în soluționarea și depășirea disocierilor specifice modernității (K. Wilber, 1998).

Desigur că de la definiția propusă psihologiei transpersonale de către A. Sutich, unul dintre inițiatorii ei, și până astăzi au fost elaborate numeroase alte definiții, mai mult sau mai puțin inspirate și exhaustive.

¹ Anul 1989 reprezintă data la care a apărut versiunea cărții lui Huxley, consultată de noi.

Din multitudinea felurilor colorată a definițiilor psihologiei transpersonale, formulate de către eminențele domeniului, vom poposi doar asupra celei furnizate de S. Grof (2003, online): „Psihologia transpersonală este o ramură a psihologiei care recunoaște și acceptă spiritualitatea ca pe o dimensiune importantă a sufletului omenesc și a schemei generale a lucrurilor. De asemenea, studiază și tratează cu interes întregul spectru al experiențelor umane, inclusiv diferențele nivelelor și zone ale psihismului care devin manifeste sub forma unor stări de conștiință modificate.“

Un suport prețios pentru a trasa contururile definitorii ale psihologiei transpersonale îl oferă forumul inițiat de M. Caplan *et al.* (2003), prin care au fost solicități să își exprime punctul de vedere, pe această temă, specialiști din domeniul (atât autoritați cu faimă internațională, cât și tineri în curs de afirmare).

Articolul publicat de autorii în cauză (2003) constituie un barometru sugerativ care evocă profilul psihologiei transpersonale, așa cum s-a decantat el prin sinteza celor 41 opinii colectate.

Desigur, nu ne propunem, în cele ce urmează, o abordare exhaustivă a ideilor care s-au sedimentat cu acest prilej, dar vom spicui câteva dintre cele mai importante:

- Resortul major care a alimentat apariția psihologiei transpersonale a fost nevoiește presantă de a contracara „deprivarea spirituală“ cronică a societății contemporane, care ignoră sau persiflează nevoile spirituale ale omului, patologizând experiențele sale neobișnuite (Olga Louchakova).
- Psihologia transpersonală a luat naștere prin recuperarea și absorbția tradițiilor spirituale majore ale lumii, pe care le-a altoit cu achizițiile principalelor școli de psihologie și cu descoperirile științelor de avangardă (James Fadiman)
- Referitor la obiectul de studiu al psihologiei transpersonale, acesta este plurifacetat. Și anume:
 - Pornind de la premisa că, în afară de realitatea fizică și psihologică, există și realitatea conștiinței (Arthur Hastings), această disciplină are în vedere întregul evantai al stărilor de conștiință (inclusiv cele modificate), cu accent pe conștiința nonduală (cosmică), adică pe cea mai elevată formă a ei (Marc Alain Descamps).
 - Întrucât omul este o ființă bio-psihico-spirituală (James Fadiman), psihologia transpersonală studiază, fără excepție, toată gama experiențelor umane (Robert Frager), și nu doar pe acelea care se încadrează în patul procustian al științei oficiale.
 - Psihologia transpersonală reconfigurează și îmbogățește setul de concepții ale psihologiei și psihoterapiei clasice, deoarece studiază cu predilecție stările nonstandard ale conștiinței (cele holotropice), oferind o